

**ВОЛИНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЛЕСІ УКРАЇНКИ
ФАКУЛЬТЕТ ІНОЗЕМНОЇ ФІЛОЛОГІЇ
КАФЕДРА АНГЛІЙСЬКОЇ ФІЛОЛОГІЇ**

ЗАТВЕРДЖЕНО
Протокол засідання кафедри
англійської філології
№ 1 від 28 серпня 2020 року
Завідувач кафедри

В. А. Ущина

ВСТУП ДО МОВОЗНАВСТВА

СИЛАБУС

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта / Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта. Мова і література (англійська)
Освітньо-професійна програма	Середня освіта. Англійська мова
Форма навчання	Денна, заочна
Курс	I (денна), I (заочна)
Семестр	I (денна), I (заочна)

I. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1 (денна форма)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Денна форма навчання	03 Гуманітарні науки 014 Середня освіта. (Мова і література (англійська)) Бакалавр	Обов'язкова
Кількість годин/кредитів 60 год. / 2 кредити		Рік навчання 1
		Семестр 1-ий
		Лекції 20 год.
		Практичні (семінарські) 16 год. Консультації 4 год.
		Самостійна робота 20 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання	українська	

Таблиця 1а (заочна форма)

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Зочна форма навчання	03 Гуманітарні науки 014 Середня освіта. (Мова і література (англійська)) Бакалавр	Вибіркова
Кількість годин/кредитів 60 год. / 2 кредити		Рік навчання 1
		Семестр 1-ий
		Лекції 8 год.
		Практичні (семінарські) 6 год. Самостійна робота 20 год.
		Консультації 7 год.
ІНДЗ: <u>немає</u>	Форма контролю: екзамен	
Мова навчання	українська	

II. Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові	Чарікова Ірина Василівна
Науковий ступінь	кандидат філологічних наук
Вчене звання	доцент кафедри англійської філології
Посада	доцент
Контактна інформація	м.т. (066)9624809
	icharikova@eenu.edu.ua, mytwins@ukr.net
Дні занять	http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi?n=700

	Очні консультації: в день проведення лекцій / семінарських занять (за попередньою домовленістю). Усі запитання можна надсилати на електронні скриньки, зазначені в силабусі.
--	--

III. Опис дисципліни

1. **Анотація курсу.** Навчальна дисципліна «Вступ до мовознавства» призначена для студентів першого року навчання факультету германської філології і розрахований на один семестр. Ця навчальна дисципліна є першою в системі методологічних лінгвістичних дисциплін і покликана слугувати теоретико-методологічною базою для засвоєння предметів мовознавчого циклу студентами напряму підготовки 014 Середня освіта. («Мова та література (англійська)»). **Предметом** навчального курсу «Вступ до мовознавства» виступає процес ознайомлення студентів з відомостями про природу і походження мови, основними закономірностями її розвитку, місце мови серед інших явищ дійсності; особливості будови мови, основні одиниці та категорії мови, їх співвідношення; методи лінгвістичного дослідження і можливі класифікації мов світу.

Пререквізити Ця навчальна дисципліна є першою в системі методологічних лінгвістичних дисциплін і покликана слугувати теоретико-методологічною базою для засвоєння предметів мовознавчого циклу студентами напряму підготовки 014 Середня освіта («Мова та література (англійська)»). Ця навчальна дисципліна значною мірою також передують практичному засвоєнню іноземної мови, створюючи передумови для свідомого вивчення понять і категорій, пов'язаних з особливостями структури мови, яка вивчається. Для ілюстрації мовних явищ залучається здебільшого матеріал мов, які вивчаються і якими спілкуються на факультеті (слов'янської, германської і романської груп індоєвропейської сім'ї мов). До постреквізитів (дисциплін, для вивчення яких потрібні знання, уміння і навички, що здобуваються в процесі вивчення психолінгвістики) належать **лексикологія, стилістика, лінгвістика тексту, когнітивна лінгвістика, комунікативна лінгвістика, теоретична фонетика, теоретична граматики.**

Мета і завдання навчальної дисципліни. Мета теоретичного курсу «Вступ до мовознавства» передбачає формування у студентів професійної компетенції, яка протягом вивчення даної дисципліни реалізується через:

1) представлення основних класифікацій методів і прийомів мовознавства, характеристик мови та мислення, традиційних та сучасних теорій походження мови, характеристик парадигматичних і синтагматичних відношень між мовними одиницями;

2) ознайомлення студентів з класифікаціями звуків мови за основними та додатковими ознаками, диференціальними та інтегральними ознаками фонем, прийомами членування мовленнєвого потоку на фразу, синтагму, такт і звук; ознайомлення з фонетичною і фонематичною транскрипцією;

3) навчання студентів характеристик типів системних відношень лексичних одиниць: синонімів, антонімів, паронімів; навчання аналізу типів переносних значень: метафоричних, метонімічних і функціональних; навчання аналізу типів фразеологічних одиниць, характеристикам граматичних значень і критеріїв виділення різних частин мови різних мов світу;

4) ознайомлення студентів з морфологічними типами мов, граматичними способами синтетичних і аналітичних мов; навчання вміння виявляти відмінності між сталими і вільними словосполученнями, характеризувати сурядні і підрядні словосполучення, аналізувати типи речень за різними ознаками, розрізняти актуальне і граматичне членування речень;

5) навчання студентів морфологічній (типологічній) класифікації мов світу, ознайомлення з афіксуючими типами мов: флективними (синтетичними і аналітичними) і аглютинативними мовами; ізольюючим типом мов і полісинтетичними (інкорпоруючими).

Основними завданнями навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства» є набуття студентами базових знань з проблем походження мови та її внутрішньої структури; осмислення специфіки мови як суспільного

явища, розгляду її основних функцій; ознайомлення з існуючими лінгвістичними теоріями і концепціями; розгляд багаторівневої структури мови: фонетики і фонології, лексики і фразеології, словотвору і граматики (морфології і синтаксису); ознайомлення з існуючими принципами систематизації мов світу

Результати навчання (компетентності). У результаті вивчення даного курсу студенти будуть **знати** шляхи розв'язання таких основних проблем мовознавства: природа і сутність мови, її функцій; структури і системи мови; зв'язок мови і мовлення, мови і мислення, мови і суспільства, мови й історії; походження мови, генеалогічна й типологічна класифікація мов світу; виникнення та розвиток письма; зв'язок мовознавства з іншими науками. Студенти здобуть наступні **компетентності**, зокрема вони вміти: демонструвати знання явищ, які характеризують систему мови та її функціонування, на прикладах рідної мови та іноземної мови, яка вивчається; засвоїти і вміти застосовувати лінгвістичну термінологію; володіти методикою лінгвістичного аналізу, вміти використовувати різноманітні методи мовознавства; аналізувати мову в її історії та сучасному стані, користуючись системою основних понять і термінів загального мовознавства (співвідношення мови і мислення, ролі мови в суспільстві, мовні універсалиї і типи мовних систем, закони розвитку мови), орієнтуватися в дискусійних питаннях сучасного мовознавства; застосовувати теоретичні знання, отримані в рамках лекційних і семінарських занять, для аналізу окремих рівнів мови і вирішення конкретних задач на різнорівневому мовному матеріалі; проводити під науковим керівництвом локальні дослідження на основі існуючих методик в конкретній вузькій галузі мовознавства з формулюванням аргументованих умовиводів і висновків.

4. Структура навчальної дисципліни.

Таблиця 2 (Денна форма)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Інд.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Загальні питання мовознавства							

Тема 1. Предмет, завдання і методи науки про мову. Природа, сутність і функції мови.	8	2	2		3		ДС + ДБ + РК+Р / 5
Тема 2. Гіпотези походження мови. Основні процеси мовного розвитку. Класифікації мов світу. Письмо.	10	4	2		4	1	ДС + ДБ + РК+Р / 10
Тема 3. Мова як система знаків. Система та структура мови.	8	2	2		3	1	ДС + ДБ + РК+Р / 5
Разом за модулем 1	26	8	6		10	2	20
Змістовий модуль 2. Розділи мовознавства							
Тема 4. Фонетика. Фонологія. Лексикографія.	8	4	2		2	1	ДС + ДБ + РК+Р / 5
Тема 5. Лексикологія. Лексична система мови. Фразеологія	8	4	2		2		ДС + ДБ + РК+Р / 5
Тема 6. Граматика як учення про морфологічну і синтаксичну будову мови	10	4	2		4	1	ДС + ДБ + РК+Р / 5
Тема 7. Частини мови та принципи їх виділення.	8	4	4		2		ДС + ДБ + РК+Р / 5
Разом за модулем 2	34	12	10		10	2	20
Види підсумкових робіт							Бал
Модульна контрольна робота 1							Т / 30
Модульна контрольна робота 2							Т / 30
Усього	60	20	16		20	4	

Таблиця 2а (Заочна форма)

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Інд.	Сам. роб.	Конс.	Форма контролю / Бали
Змістовий модуль 1. Загальні питання мовознавства							
Тема 1. Предмет, завдання і методи науки про мову. Природа, сутність і функції мови. Гіпотези походження мови. Основні процеси мовного розвитку.		2	1		5	1	ДС + ДБ + РК+Р / 10
Тема 2. Класифікації мов світу. Письмо. Мова як система знаків. Система та структура мови.		2	1		5	2	ДС + ДБ + РК+Р / 10

Разом за модулем 1		4	2		10	3	20
Змістовий модуль 2. Основні розділи мовознавства							
Тема 4. Фонетика. Фонологія. Лексикографія. Лексикологія. Лексична система мови. Фразеологія		2			14	2	ДС + ДБ + РК+Р / 10
Тема 5. Граматика як учення про морфологічну і синтаксичну будову мови. Частина мови та принципи їх виділення.		2	2		14	2	ДС + ДБ + РК+Р / 10
Разом за модулем 2		4	4		10	4	20
Види підсумкових робіт							Бал
Модульна контрольна робота 1							Г / 30
Модульна контрольна робота 2							Г / 30
Всього годин / Балів	60	8	6		20	7	

6. Завдання для самостійного опрацювання.

Таблиця 3

Тема	Кількість годин		Питання для самостійного опрацювання
	денна форма	заочна форма	
Тема 1. Генетичне мовознавство. Теорія становлення мови.	5		Виникнення і формування людської мови.
Тема 2. Еволюційне мовознавство. Теорія еволюції мови. .	5		Еволюційний розвиток людської мови. Еволюція знаків, вираження, змісту.
Тема 3. Основні течії сучасної лінгвістики.	5		Від генеративізму до нео- і постгенеративізму
Тема 4. Порівняльно-історичне мовознавство.	5		Передумови виникнення і основоположники порівняльно-історичного мовознавства.
Разом:	20		

IV. Політика оцінювання

При вивченні навчальної дисципліни «Вступ до мовознавства» студент виконує завдання згідно з навчальним планом та у відповідності до програми силабусу, що включають відвідування лекцій, опрацювання інформаційних джерел та літератури, підготовку до семінарських занять (аналіз теоретичних відомостей, опрацювання конспекту лекції, володіння термінологічним словником дисципліни, підготовку відповідей згідно плану семінарських занять, доповнення та коментарі відповідей інших студентів, підготовку презентацій).

Поточним контролем передбачені відповіді на семінарських заняттях, що має на меті перевірку рівня знань, присутність на лекціях, наявність конспекту та виконання науково-дослідних пошукових (самостійних)

завдань. Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за два змістових модулі (ЗМ), становить 40.

Учасник освітнього процесу має дотримуватися навчальної етики, толерантно ставитися до всіх учасників процесу навчання, дотримуватися часових меж та лімітів навчального процесу.

У разі відсутності з поважної причини на лекційному занятті студент представляє конспект теми, яку вивчали на пропущеному занятті. За відсутності на практичному (семінарському) занятті знання студента оцінюють за результатами усного опитування по темі, що, зокрема, визначає рівень володіння тематичними термінами та ключовими поняттями.

Якщо студент хоче покращити підсумковий бал за аудиторну роботу, пропонується підготовка та захист презентації на одну із запропонованих тем (на вибір), або написання тез.

V. Підсумковий контроль

Підсумковий контроль здійснюється лектором і може проводитись лише один раз згідно із розкладом проведення лекційних занять. Відсутність студента на модульному тесті оцінюється у "0" балів. Повторне складання підсумкового модульного контролю для студента можливе за умови його відсутності з поважної причини відповідно до графіка, затвердженого кафедрою практики англійської мови. Максимальна кількість балів, яку може набрати студент за модульну контрольну роботу в межах змістового модуля, становить 30. Максимальна кількість балів за модульний контроль після написання двох модульних контрольних робіт дорівнює 60.

Рівень знань студента за поточний і модульний контроль оцінюється в балах, фіксується у журналі після вивчення кожного змістового модуля. Підсумкова оцінка за національною шкалою заноситься в залікову відомість.

У випадку незадовільної підсумкової оцінки або за бажанням підвищити рейтинг студент може дібрати бали, виконавши написання інформаційно-аналітичного реферату.

VI. Шкала оцінювання

Оцінка в балах за всі види навчальної діяльності	Оцінка
90 – 100	Відмінно
82 – 89	Дуже добре
75 – 81	Добре
67 – 74	Задовільно
60 – 66	Достатньо
1 – 59	Незадовільно

VI. Рекомендована література

1. Бевзенко С. П. Історія українського мовознавства / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 1991. – 224 с.

2. Бевзенко С. П. Вступ до мовознавства : Короткий нарис : навч. посіб. / С. П. Бевзенко. – К. : Вища школа, 2006. – 143 с.
3. Бевзенко С. П. Короткий вступ до курсу про мову : методичні матеріали до курсу „Вступ до мовознавства” / С. П. Бевзенко. – К. : Київський педінститут, 1983–1984. – Вип. 1. – 56 с.; Вип. 2. – 52 с.; Вип. 2 (продовження). – 58 с.
4. Білецький А. О. Про мову і мовознавство / А. О. Білецький. – К. : АртЕК, 1996. – 224 с.
5. Булаховський Л. А. Нариси з загального мовознавства / Л. А. Булаховський. – К. : Радянська школа, 1959. – 307 с.
6. Виноградов В. В. Избранные труды. Исследования по русской грамматике / В. В. Виноградов. – М., 1975. – 584 с.
7. Вихованець І. Р. Нариси функціонального синтаксису української мови / І. Р. Вихованець. – К., 1992. – 285 с.
8. Вихованець І. Дорогами праці й натхнення (До 70-річчя члена-кореспондента НАН України Василя Німчука) / І. Вихованець, І. Задорожний // Українська мова. – 2003. – № 3–4. – С. 150–157.
9. Герета Н. М. Вступ до мовознавства / Н. М. Герета, М. М. Торчинський. – К. : Товариство „Знання”, 2000. – 44 с.
10. Головин Б. Н. Введение в языкознание / Б. Н. Головин. – М., 1983. – 386 с.
11. Горецький П. Й. Історія української лексикографії / П. Й. Горецький. – К. : Вища школа, 1963. – 186 с.
12. Горюшкіна О. Яка прекрасна наука – мовознавство! / О. Горюшкіна, З. Сікорська // Дивослово. – 1998. – № 1. – С. 15–16.
13. Грищенко А. П. Сучасна українська літературна мова / А. П. Грищенко. – К. : Вища школа, 1997. – 348 с.
14. Дорошенко С. І. Вступ до мовознавства / С. І. Дорошенко, П. С. Дудик. – К., 1974. – 296 С.
15. Енгельс Ф. Діалектика природи. Роль праці в процесі перетворення мавпи в людину // К. Маркс, Ф. Енгельс. Твори. – Т. 20. – М., 1961. – С. 486–499.
16. Етимологія української мови / за заг. ред. О. І. Потапенка. – К. : Міленіум, 2005. – 212 с.
17. Жовтобрюх М. А. Нарис історії української радянського мовознавства (1918–1941) / М. А. Жовтобрюх. – К., 1991. 386 с.
18. Іванишин І. Мова і нація / І. Іванишин, Я. Радевич-Винницький. – Дрогобич : Відродження, 1994. – 218 с.
19. Иванова Л. П. Методы лингвистических исследований / Л. П. Иванова. – К., 1995. – 185 с.
20. Клименко Н. Ф. Основи морфеміки сучасної української мови / Н. Ф. Клименко. – К., 1998. – 165 с.
21. Ковалик І. І. Загальне мовознавство : Історія лінгвістичної думки / І. І. Ковалик, С. П. Самійленко. – К., 1985. – 214 с.

22. Кодухов В. И. Введение в языкознание / В. И. Кодухов. – М., 1979. – 366 с.
23. Коць-Григоруk Л. М. Про походження Памва Беринди / Л. М. Коць-Григоруk // Мовознавство. – 1994. – № 4–5. – С. 3–8.
24. Кочерган М. П. Загальне мовознавство / М. П. Кочерган. – К., 1999. – 349 с.
25. Кирилович Е. Очерк по лингвистике / Е. Кирилович. – М. : Изд. иностр. лит., 1962. – 458 с.
26. Левицький А. Е. Вступ до мовознавства : навчальний посібник / А. Е. Левицький, А. В. Сингаївська, Л. Л. Славова. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 104 с.
27. Лингвистический энциклопедический словарь / под ред. Н. Ярцевой. – М., 1990. – 786 с.
28. Лисиченко Л. А. Лексикологія сучасної української мови : Семантична структура слова / Л. А. Дисиченко. – Харків, 1997. – 158 с.
29. Марун М. Чи є тотожними поняття мова і мовлення? / М. Є. Марун // Українська мова і література в школі. – 1999. – № 6. – С. 11–13.
30. Масенко Л. Доба українізації 20-х років ХХ ст. : засади освітньої й культурної політики Миколи Скрипника / Л. Масенко // Дивослово. – 2004. – № 5. – С. 27–30.
31. Маслов Ю. С. Введение в языкознание / Ю. С. Маслов. – М. : Высшая школа, 1986. – 272 с.
32. Матвієнко А. Пересопницьке Євангеліє – видатна пам'ятка українського відродження ХVІ ст. / А. Матвієнко // Дивослово. – 2004. – № 5. – С. 31–34.
33. Матвіяс І. Варіанти української літературної мови / І. Матвіяс. – К., 1998. – 162 с.
34. Мельничук О. С. Мова як суспільне явище і як предмет сучасного мовознавства / О. С. Мельничук // Мовознавство. – 1997. – № 2–3. – С. 3–19.
35. Німчук В. Голгофа А. Кримського / В. Німчук // Українська мова. – 2002. – № 3. – С. 23–36.
36. Норман Б. Ю. Основы языкознания / Б. Ю. Норман. – Минск, 1996. – С. 207 с.
37. Перебийніс В. С. Кількісні та якісні характеристики фонем сучасної української літературної мови / В. С. Перебийніс. – К., 1993. – 149 с.
38. Півторак Г. П. Мовна ситуація в Київській Русі Г. П. Півторак // Мовознавство. Літературознавство. Методика : збірник наукових і навчально-методичних праць. – Випуск І. – К. : Знання, 1999. – С. 3–11.
39. Півторак Г. Українці: звідки ми і наша мова / Г. Півторак. – К. : Наукова думка, 1993. – 190 с.
40. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии / Н. В. Подольская. – М. : Наука, 1988. – 188 с.
41. Потєбня А. А. Мысль и язык / О. О. Потєбня. – К., 1993. – 564 с.
42. Прокопова Л. Г. Приголосні фонемі сучасної української літературної мови / Л. Г. Прокопова. – К. : Вища школа, 1957. – 254 с.

43. Радчук В. Параметри і взаємодія мов / В. Радчук// Дивослово. – 2005. – № 6. – С. 36–44; № 7. – С. 42–48.
44. Реформатский А. А. Введение в языкознание / А. А. Реформатський. – М., 1996. – 482 с.
45. Самчук Л. Не перестану працювати, поки живу (про Павла Житецького) / Л. Самчук // Дивослово. – 2004. – № 3. – С. 65–69.
46. Семчинський С. В. Загальне мовознавство / С. В. Семчинський. – К., 1996. – 345 с.
47. Соссюр Ф. Де. Курс загальної лінгвістики / Ф. де Соссюр. – К., 1998. – 244 с.
48. Сучасна українська літературна мова : підручник / М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.; за ред. М. Я. Плющ. – К. : Вища школа, 1994. – 414 с.
49. Ткачук О. Деякі аспекти проблеми походження української мови / О. Ткачук // Дивослово. – 1998. – № 2. – С. 10–12.
50. Торчинський М. М. До питання про генеалогічну класифікацію мов світу // Мовознавство. Літературознавство. Методика : збірник наук. і навч.-метод. праць. – К. : Знання, 1999. – С. 106–114.
51. Торчинський М. М. Структура онімного простору української мови: монографія / М. М. Торчинський. – Хмельницький : Авіст, 2008. – 548 с.
52. Торчинський М. М. Українська ономастика: навчальний посібник / М. М. Торчинський. – К. : Міленіум, 2010. – 238 с.
53. Удовиченко Г.М. Загальне мовознавство. Історія лінгвістичних учень / Г. М. Удовиченко. – К. : 1980 – 185 с.
54. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Л. В. Щерба. – Л., 1974. – 293 с.
55. Berezin F.M. Lectures on Linguistics / F. M. Berezin. – М. : 1969.
56. Crystal D. The Cambridge Encyclopedia of Language / D. Crystal. – Cambridge University Press, 1992.
57. Poluzhin M.M. Lectures Notes on Historiography of Linguistics / М. М. Poluzhin. – Вінниця : 2004.
58. Wierzbicka A. Semantics, culture and cognition / A. Wierzbicka. – New York; Oxford : 1992.